

HISTORICKÝ VÝVOJ FORMOVANIA PORIADKU SVÄTEJ TAJINY POKÁNIA. MODLITBA Z PERIFÉRIE CISÁRSTVA

Štefan ŠAK

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

Modlitba „Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος...⁷²⁵“, ktorá obsahuje charakteristické spojenie slov „ποιμήν⁷²⁶ καὶ ἀμνέ⁷²⁷“ alebo „ἀμνέ καὶ ποιμήν“⁷²⁸, ktorá je pomerne dlhá a ktorá je obsiahnutá v bohoslužbe Veľkého Euchologiónu⁷²⁹ vznikla na periférii cisárstva a nie priamo v Konštantinopole. Nenachádza sa v žiadnom z rukopisov, ktoré predstavujú osobitú tradíciu Konštantinopola. Skôr sa s ňou môžeme stretnúť v ucelených bohoslužobných poriadkoch „Spovede“ v niektorých talianskych Euchologiónoch z 10. a 11. storočia. Poväčšine je umiestnená pred samotným vyznaním hriechov, teda spovedou, alebo bezprostredne po nej.

V niektorých zo starých rukopisov, ako uvádza profesor M. Arranc, sa javí ako Rozriešiteľná modlitba, ktorá sa nachádza pred samotným prijímaním jedného človeka, alebo celého cirkevného spoločenstva.⁷³⁰

Pre lepší prehľad si uvedieme plný text tejto modlitby tak, ako sa nachádza vo Veľkom Euchologióne:

Na doplnenie uvedieme text tejto modlitby aj v cirkevnoslovanskom preklade tak, ako sa nachádza v bohoslužobnej knihe s názvom Trebník:

⁷²⁵ Csl. „Γῆν ἰῆσε χρίτῃ, εἴτε κτλ. жнѣагѡ,“; slovenský preklad „Pane Isuse Christe, Syn živého Boha...“

⁷²⁶ ὁ ποιμήν – pastier, náčelník, strážnik. PRACH, V. 1993. *Řecko-Český slovník*. 1. vyd. Praha : Scriptum, 1993. s. 424.

⁷²⁷ ὁ ἀμνός – baránok. PRACH, V. 1993. *Řecko-Český slovník*. 1. vyd. Praha : Scriptum, 1993. s. 35.

⁷²⁸ „...baránok a pastier...“ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ. N.: *ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ*, vydavateľstvo Αποστολική διακονία, Σαλιβέρον, Αθηναι 1927, s. 164, 166.

⁷²⁹ GOAR, J.: *ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ sive Rituale Graecorum*, 1. vydanie Paríž 1646, 2. vydanie Venecia 1730, (Graz 1960, s. 536.)

⁷³⁰ АРРАНЦ, М.: *Избранные сочинения по литургике*, том III, Рим – Москва 2003, s. 50 – 51.

„Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἀμνὲ καὶ ποιμήν, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ὁ τὸ δάνειον χαρισάμενος τοῖς δυσὶ χρεωφειλέταις καὶ τῇ ἁμαρτωλῷ γυναικὶ δούς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ὁ τὴν ἴασιν τῷ παραλύτῳ δωρησάμενος σὺν τῇ ἀφέσει τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, αὐτός, Δέσποτα, ἄνες, ἄφες, συγχώρησον τὰς ἀνομίας, τὰς ἁμαρτίας, τὰ πλημμελήματα, τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, τὰ ἐν ἀγνοίᾳ, τὰ ἐν παραβάσει καὶ ἐν παρακοῇ γενόμενα παρὰ τῶν δούλων σου τούτων καὶ εἴτι ὡς ἄνθρωποι σάρκα φοροῦντες καὶ τὸν κόσμον τοῦτον οἰκοῦντες ἐκ τοῦ διαβόλου ἐπλανήθησαν ἢ παρέβησαν ἢ ἐπλημμέλησαν εἴτε ἐν λόγῳ, εἴτε ἐν ἔργῳ, εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ, εἴτε λόγον ἱερέως καταπάτησαν, εἴτε ὑπὸ κατάραν ἐγένοντο εἴτε ἰδίῳ ἀναθέματι ὑπέπεσαν ἢ ὅρκῳ αὐτός, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάθρωπος καὶ ἀμνησικακὸς δεσπότης, τῇ πολλῇ σου εὐσπλαγχνίᾳ τούτους τοὺς δούλους σου λόγῳ λυθῆναι εὐδόκησον συγχωρῶν αὐτοῖς καὶ τὸ ἴδιον ἀνάθεμα καὶ τὸν ὅρκον κατὰ τὸ μέγα σου καὶ ἄφατον ἔλεος. Ναί, δέσποτα, φιλάνθρωπε Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐπάκουσόν μου δεομένου τῆς σῆς ἀγαθότητος ὑπὲρ τῶν δούλων σου τούτων καὶ πάριδε ὡς πολυέλεος τὰ πταίσματα αὐτῶν

„ГДН ІІСЕ ХРІТѢ, СІЕ БГА ЖНВЉГВ, ПЅСТЫРЮ Н ЉГНЧЕ ВЗЕМЛѢН ГРѢХЗ МІРА, НЖЕ ЗАНМОВЉНІА ДАРОВАВЫН ДВѢМА ДОЛЖНИКОМА, Н ГРѢШНИЦѢ ДЉВЫН ѠСТАВЛѢНІЕ ГРѢХѠВЗ ЁА: СЌМЗ ВЉКО ѠСЛѢН, ѠСТАВН, ПРОСИТН ГРѢХН, БЕЗЗАКѠНІА, СОГРѢШѢНІА ВѠЛЬНАА Н НЕВѠЛЬНАА, ІАЖЕ ВЗ ВѢДѢНІН Н НЕ ВЗ ВѢДѢНІН, ІАЖЕ ВЗ ПРЕТДПЛѢНІН Н ПРЕСДШЌНІН БЫВШАА Ѡ РАБѠВЗ ТВОЌХЗ СІХЗ. Н ЉЩЕ ЧТО ІАКВ ЧЕЛОВѢЦЫ ПЛОТЬ НОСЌЩЕ Н ВЗ МІРѢ ЖНЕѠЩЕ Ѡ ДІАВОЛА ПРЕЛСТІШАСА. ЉЩЕ ЖЕ ВЗ СЛѠВѢ, НЛН ВЗ ДѢЛѢ, НЛН ВЗ ВѢДѢНІН, НЛН ВЗ НЕВѢДѢНІН, НЛН СЛѠВО СЦѢННИЧЕСКОЕ ПОПРЌША, НЛН ПОД КЛЌТВОЮ СЦѢННИЧЕСКОЮ БЫША, НЛН ПОД СВОѠ АНЌДЕМЌ ПАДѠША, НЛН ПОД КЛЌТВѢ ВЕДѠШАСА: СЌМЗ ІАКВ БЉГЗ Н НЕСЛѠБЕНВЫН ВЉКО, СІА РАБЫ ТВОЌ СЛѠВОМЗ РАЗРѢШІТИСА БЉГОВОЛН, ПРОЩЌНІН НМЗ Н СВОѠ НХЗ АНЌДЕМЌ Н КЛЌТВѢ, ПО ВЕЛІЦѢН ТВОѢН МЌТН. ЪН, ВЉКО ЧЌВѢКОЛЮБЧЕ ГДН, ОУСЛЫШИ НАСЗ МОЌЌЩНХСА ТВОѢН БЉГОСИТН Ѡ РАБѢХЗ ТВОЌХЗ СІХЗ, Н ПРЕЗРН ІАКВ МНОГОМЌТНВЗ, ПРЕГРѢШѢНІА НХЗ ВСА, НЗМѢНН НХЗ ВѢЧНЫА МЌКН. ТЫ БО РЕКЌЗ ЁІН ВЉКО: ЁЛНКА ЉЩЕ ВЌАЖЕТЕ НА ЗЕМЛН,

⁷³¹ ΖΕΡΒΟΣ, Σ.: *ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ*, Venécia 1862, (vydavateľstvo ΑΣΤΕΡΟΣ, Αθηναι

ἅπαντα, ἀπάλλαξον αὐτοὺς τῆς αἰωνίου κολάσεως, σὺ γὰρ εἶπας, δέσποτα ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅτι σὺ εἶ Θεὸς ἀναμάρτητος καὶ δυνάμενος ἀφιέναι ἁμαρτίας καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.⁷³¹

БѢДѢТЪ ВѢЗАННѢ НА НѢСѢ: НѢ ЕЛѢКА
ЇЩЕ РАЗРѢШЕНТѢ НА ЗЕМЛѢ, БѢ-
ДѢТЪ РАЗРѢШЕННѢ НА НѢСѢ. ЇѦКѢ
ТЫ ЕСѢ ЕДѢНЪ БЕЗГРѢШЕНЪ, НѢ
ТЕБѢ ЕЛѢВЪ ВОЗЫМЛЕМЪ, ОЦѢ НѢ
СѢШЪ, НѢ СТОМЪ ДѦШЪ, НЫНѢ НѢ ПРѢ-
СѢ, НѢ ВО ВѢКѢ ВѢКѢ, АМѢНЪ.“

Teda jednoducho povedané, nevieme nič o jej skutočnom pôvode. Nie je vylúčené, že táto modlitba pochádza zo Svätej Zeme, teda Jeruzalema, alebo Egypta a Alexandrie a aj napriek tomu bola zaradená do tlačou vydaného Euchologionu Konštantinopolského Patriarchátu, a to hneď pri jeho prvom vydaní. Tu je potrebné poznamenať, že všetky tlačou vydané Euchologiony Konštantinopolského Patriarchátu už od 16. storočia (r. 1545) a mladšie boli vydávané vo Venécii (Benátkach). V takomto prípade nie je vylúčené zaradenie tejto modlitby, pochádzajúcej z periférie cisárstva, do samotného centra cisárstva, a to z dôvodu stručných a bohatých fráz, ktoré vyjadrujú všetky možné hriechy spovedajúceho a kajúceho sa - „τὰς ἀνομίας,... τὰ ἐν ἀγνοίας,...⁷³²“ Ďalej táto modlitba poukazuje na uvedomenie si ľudskej slabosti - „καὶ εἴτι ὥς ἄνθρωποι σάρκα φοροῦντες...⁷³³“ a na konci tejto modlitby existuje sformovanie odpustenia hriechov trojitou formulou - „αὐτὸς δέσποτα, ἄνες⁷³⁴, ἀφες⁷³⁵, συγχώρησον.⁷³⁶“ Tieto tri slová existujú na konci modlitby

1986), s. 221, 225.

⁷³² „...ΒΕΖΖΑΚΩΝΙΑ,... ἢ ΠΡΕΛΩΙΑΝ (ΒΕΒΩΛΑ)...“, „...porušenia zákona (nezákonnosti),... (ktoré sa udiali) v nevedomosti...“

⁷³³ „...Ἰᾶκω χελοβέμυι πλότῃ νοτάμει...“, „... (ktoré sme,) ako ľudia v tele...“

⁷³⁴ Slovo „ἄνες - ἢ ἄνεσις“ pochádza so zo starogréckeho slova „ἀνήμι“ čo v slovenskom preklade znamená „uvolnenie, odpustenie“, alebo opisne povedané „duševnú pohodu, kl'ud, odpočinutie“. ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ, Ι.: *Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσας*. t. 1., vydavateľstvo Φοινίξ, Θεσσαλονίκη 1971, s. 319. Pozri ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ. t. 1., vydavateľstvo Παπυρος, Αθήνα 2007, s. 587. S týmto termínom sa nestretneme ani v jednom zo

Anafóry svätej liturgie apoštola Jakuba,⁷³⁷ ako aj vo viacerých podobných modlitbách Anafór sýrskej tradície a taktiež sa nachádzajú v palestínskom monastierskom Orológioné v bohoslužbe Τυπικά (Izobraziteľná), ktorá je obsiahnutá v Sinajskom rukopise č. 863 z 9. storočia a ktorá bola určená na prijímanie svätých darov, teda „Eucharistie“ určenej pre pustovníkov.⁷³⁸

Všetky tieto skutočnosti nás vedú k predpokladu, že nie je vôbec vylúčené, aby táto modlitba mala svoj pôvod v Jeruzaleme a duchovných centrách tejto oblasti, akými boli napríklad monastier svätého Sávu Osvieteného, v ktorom sa sformoval najstarší základ monastierskeho typikonu.

V mnohých mladších rukopisoch má táto modlitba názov „λεγομένη ὑπο τοῦ ἱερέως, ὅταν μέλλῃ μεταλαβεῖν ὁ λαός.“ V ďalších dvoch alebo troch je táto modlitba pripisovaná apoštolovi Jakubovi alebo svätému Bazilovi Veľkému, čo je bežné pre rukopisy z obdobia 12. storočia a mladšieho. Práve z toho dôvodu nie je možné považovať túto modlitbu za takú, ktorá nám predstavuje nejakú konkrétnu originálnu miestnu tradíciu.

Z obsahu tejto modlitby je jasné a zjavné, že bola napísaná, aby sa čítala po vyznaní hriechov, aby boli kajúcnikovi odpustené hriechy. Ale ako vidíme, vo Veľkom Euchologione je táto modlitba umiestnená a čítaná ešte pred vyznaním hriechov, čo vyvoláva ďalšiu otázku, a to, akým spôsobom bola zložená bohoslužba spovede vo Veľkom Euchologione?

Nakoniec, čo sa týka modlitieb, ktoré sme si vyššie uviedli, je potrebné zdôrazniť, že tri z nich sú adresované Božiemu Synovi a nie Otcovi. Taktiež je potrebné pripomenúť fakt, že všetky modlitby svätej liturgie, ako aj svätých tajín a rovnako tak aj väčšina modlitieb Konštantinopolského Euchologionu sú

štyroch Evanjelií. Je použité len v Skutkoch apoštolských a aj to len štyrikrát, a to skôr vo význame vnútorného pokoja a vyrovnanosti a nie odpustenia hriechov. S týmto termínom sa zriedkavo stretávame v kajúcich modlitbách.

⁷³⁵ Slovo „ἀφες“ pochádza zo starogréckeho slova činnosti „ἀφίημι“ – „odhodenie“ čo znamená „oslobodenie, zavrhnutie, teda odpustenie hriechov, alebo podľznosť“. ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ, Ι.: *Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσας*, cit. dielo s. 703. Oslobodenie od povinnosti dodržania zmluvy. Pozri ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ, t. 2., cit. dielo s. 222. S týmto termínom sa stretávame v Pánovej modlitbe „Otče náš...“, ako aj v ustanovujúcich slovách svätej Eucharistie vyslovených na Tajomnej večeri naším Pánom Isusom Christom pri požehnaní čaši „Toto je moja Krv...“

⁷³⁶ „...εἰμὲν βῆλο ὡμάλει, ὡρτάει, προρτή,...“ „...Ty sám Vládca, odpusť (oslobod'), prehliadni (prepusť), prepáč,...“ S týmto termínom „συγχώρησον“ (slovensky prepáč, odpusť) sa v Novej zmluve vôbec nestretneme.

⁷³⁷ Pozri ΜΑΥΡΟΜΑΤΗ, Β. Γ. 2001. *Οι τέσσερις θείες λειτουργίες*. 1. vyd. Θεσσαλονίκη : Τερτίος, 2001. s. 92.

⁷³⁸ Pozri АРРАНЦ, М.: *Избранные сочинения по литургике*, том III, cit. dielo, s. 50.

adresované Bohu Otcovi a práve táto jednotnosť je charakteristická pre tie modlitby, ktoré sa dostali z Antiochie do Konštantínopolu a ktoré boli v období od 4. do 8. storočia prepracované, doplnené a v 8. storočí opublikované v najstaršom rukopisnom Euchologione.

Zoznam bibliografických odkazov

- ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΣΙΝΑΪΤΟΥ. Λόγος εἰς τὸν ἑκτὸν ψαλμὸν. In ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca). (J.-P. Migne). Τομος 89. Πρῶτη ἐκδοσις ἐν Ἑλλάδι. ΑΘΗΝΑΙ: ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ (ΚΕ.Π.Ε.), 2002. s. 1078–1114.
- АРРАНЦ, М. 2003. Избранные сочинения по литургике. Том III. Рим – Москва : Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2003.
- ΒΕΡΓΩΤΗ. Γ. Θ. Λεξικό λειτουργικῶν καὶ τελετουργικῶν ὀρων. Θεσσαλονίκη, 1991.
- ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ. ΑΘΗΝΑ, 1986.
- ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Ι.Μ. Θείαι λειτουργίαι, διελ 3. Θεσσαλονίκη, 1985.
- GERKA, M. 1990. Solúnski bratia. In *Pravoslávny kalendár 1990*. Prešov : Pravoslávna cirkev, 1990. s. 84–85.
- GOAR, J. *ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ sive Rituale Graecorum*, 1. vyd. Paríž 1646, (2. vyd. Venecia 1730, Graz 1960.).
- ΕΡΜΑ. Ποιμην, Παραβολή Θ'. In *Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας (Ε.Π.Ε). Αποστολικοί Πατέρες. Απαντα τα έργα 4 (119)*. 1994. (ΧΡΗΣΤΟΥ, Π. Κ. – ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Ε. Γ.). Θεσσαλονίκη : Πατερικαὶ ἐκδόσεις ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ, 1994. s. 530-587.
- HUSÁR, J. 2009. Spoločnosť a Eucharistia. In *Cesta obnovy človeka v súčasnej pluralitnej spoločnosti*. Gorlice : Diecezjalny ośrodek kultury prawosławnej "ELPIS" w Gorlicach, 2009. ISBN 978-83-928613-3-1. s. 90–98.
- ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΧΑΝΔΡΕΩΣ. 1992. Ο Παιδαγωγός. ΛΟΓΟΙ Β' - Γ'. In *Ελληνες Πατέρες της Εκκλησίας. Απαντα τα έργα 2 (112)*. (Μετ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Κ. Π. – ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Γ. Ε.). Θεσσαλονίκη : Εκδ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ 1992. 516 σ.
- KOCHAN, P. 2008. Učenie o synergii v pravoslávnej teológii. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej

- univerzity v Prešove, 2008. roč. XXXIII, č. 18. ISBN 978-80-8068-831-8. s. 82 – 86.
- KUZYŠIN, B. 2009. Svätá tajina pokánia v procese obnovy človeka. In *Cesta obnovy človeka v súčasnej pluralitnej spoločnosti*. Gorlice : Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej "ELPIS" w Gorlicach, 2009. ISBN 978-83-928613-3-1. s. 51 – 57.
- KUZMYK, V. 2007. Zmysel, obsah a teológia cirkevných sviatkov Pravoslávnej cirkvi. [online]. In: *Aktuálne otázky praktického bohoslovía v Pravoslávnej cirkvi*. Ed. Vladimír Kocvár. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2007. ISBN 978-80-8068-685-7. s. 89-97. [10.11.2011]. Dostupné na internete: <<http://www.pulib.sk/elpub/PBF/Kocvar1/index.html>>.
- LAMPE, G. 1991. *A pastric greek lexikon*. 10. vyd. Oxford, 1991.
- ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ. t. 1., vydavateľstvo Παπυρος, Αθήνα 2007.
- ΜΑΥΡΟΜΑΤΗ, Β. 2001. *Οι τέσσερις Θείες λειτουργίες*. 1. vyd. Θεσσαλονίκη : Τερτιος. 2001.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ. Ν. *ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ*, vydavateľstvo Αποστολική διακονία, Σαλιβέρου, Αθηναι 1927.
- PILKO, J. 2006. Pokánie ako zmena v živote kresťana. In *Nipsis : časopis zaoberajúci sa otázkami teológie, filozofie, etiky a duchovnosti v spoločenskom kontexte*. Prešov : Občanské združenie FILOKALIA, Prešov, 2006. roč. I, č. 2. ISSN 1337-0111. s. 33 – 39.
- PRACH, V. 1993. *Řecko-Český slovník*. 1. vyd. Praha : Scriptum, 1993. ISBN 80-85528-22-3.
- POMANIΔΗΣ, Ι. 2004. *Πατερική θεολογία*. Θεσσαλονίκη, 2004.
- SOFRONIJ (SACHAROV), archimandrita. 2005. *Ctihodný Siluan Atoský*. (Prekl. ŠAKOVÁ, E.). 1 vyd. Misijné spoločenstvo svätého veľkomučeníka Juraja Víťaza, 2005. 284 s. ISBN 80-969360-5-0.
- ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΥ, Ι. 1971. *Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσας*. Τομ. 1. Θεσσαλονίκη : Φοινιξ, 1971.
- ŠAK, Š. 2005. Svätá tajina pokánia a jej problémy v praxi. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2005. roč. XXVIII, č. 13. ISBN 80-8068-358-1. s. 47 – 64.
- ŠAK, Š. 2006. Svätá tajina pomazania chorého olejom. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2006. roč. XXX, č. 15. ISBN 80-8068-541-X. s. 103 – 111.

- ŠAK, Š. 2005. Eucharistia v katechizácii, katechizácia v Eucharistii. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2005. roč. XXIX, č. 14. ISBN 80-8068-399-9. s. 59 – 67.
- ŠAK, Š. 2002. Prístupovanie k Božskému (svätému) prijímaniu. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2002. roč. XXV, č. 10, ISBN 80-8068-166-X. s. 181 – 194.
- ŠAKOVÁ, E. 2001. *Evanjeliové cnosti v živote pravoslávneho kresťana*. 1. vyd. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity, 2001. ISBN 80-8068-042-6.
- ŠAKOVÁ, E. 2004. *Duchovný odkaz ctihodného Siluana Atoského*. 1. vyd. Prešov : Prešovská univerzita, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2004. ISBN 80-8068-289-5.
- ŠAKOVÁ, E. 2007. *Žena a jej láska i odvaha*. In *Odkaz sv. Cyrila a Metoda : mesačník Pravoslávnej cirkvi na Slovensku*. Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, 2007. roč. LIII, č. 8, ISSN 0139-9012. s. 7 – 9.
- ŠAKOVÁ, E. 2007. *Postavenie muža a ženy v manželstve*. In *Odkaz sv. Cyrila a Metoda : mesačník Pravoslávnej cirkvi na Slovensku*. Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, 2007. roč. LIII, č. 6, ISSN 0139-9012. s. 11 – 12.
- TANAZE, P. 2003. *Οι πύλες της μετάνοιας*. Θεσσαλονίκη, 2003.
- ZEPBOΣ, Σ. *ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ*. Venécia, 1862. (reprint Αθηναι : ΑΣΤΕΡΟΣ, 1986).

HISTORICAL GENESY OF FORMING IN ORDERING OF HOLY MYSTERY OF CONFESSION PRAYER FROM PERIFERY OF THE KINGDOM

Štefan ŠAK, lecturer, Orthodox Theological Faculty, University of Presov in Presov, Masarykova 15, 08101 Presov, Slovakia, sak.stefan@gmail.com, 00421517726729

Abstract

Holy mystery of Confession is the baptism after baptism, gladness after gladness. Confession is so close connected with the faith of sins (confession) through which a penitent is liberating from weight and tiredness of sins.

Key words

Confession, illness, pastorate, service, Eucharist, Church